

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljan-
jem na dom

za celo leto 3 gld. — kr.

pol leta 1 „ 60 „

četrt leta — „ 80 „

Naročnina se pošilja
opravištvu v škofijsk.
poštopju (Bischofshof.)

Določniki tisk. družstva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste

prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Slovenski poslanec g. dr. Radaj pred svojimi volilci pri št. Lenartu v slov. goricah.

Ko je g. dr. Radaj pred lanjskim kandidiral za poslanca v deželni zbor v Gradcu, je svojim volilcem obečal, da bode skušal z njimi v dotiki ostati ter da jim bo prilično o svojem poslaniskem delovanju račun položil. Kar je g. dr. Radaj obljubil, to je gledé svojih volilcev v št. lenartskem okraju storil 27. jan. t. l. Povabil je vse svoje volilne može, župane, župnike, učitelje itd. k sv. Lenartu v gospe Lesererjeve gostilnico. Vkljub ostrej zimi se je sešlo okoli 40—50 mož. Tudi preč. g. kanonik in dekan Tutek, potem kaplan č. g. Kelemina, sta zbor z svojo navzočostjo po-častila. Zbrani može so g. Pečovnika, župana v Šetarjevi, izvolili za predsednika, urednika „Slov. Gospodarja“ pa za tajnika. Predsednik je zbranim g. Gril-a predstavil kot od glavarstva poslanega zastopnika vlade, potem pa besedo dal poslancu g. dr. Radaju.

G. poslanec je najprvle omenil, kako je bil protest ali ugovor, kateri so nemškutarji zoper njegovo volitev vložili, bil kot neopravičen odbit. Nemškutarji so namreč očitali mu, da je bil v Brandstetterjevo pravdo zamotan, kar je pa bilo popolnem neresnično. In vendar so ti politični petelini drznili se z takim protestom stopiti na den, oni, ki bi vendar imeli enkrat čutiti, kako so z Brandstetterjem namazali sebe in ves okraj, kateremu so ga nekdanj za poslanca vsilili. Potem je g. Radaj razlagal, pri katerih razpravah da se je vdeležil l. 1876. v deželnem zboru: 1. je glasoval za postavbo, vsled katere je c. kr. namestnik na vsako pisмено vprašanje (interpelacijo) dolžen odgovoriti, če je od 3 poslancev podpisano bilo. Ta postavba je dobro orožje poslancem, ki morajo v manjšini biti, kakor se je žali Bog, slovenskim do sedaj v Gradcu vedno godilo. 2. Se je sklenila postavba, ki daje okrajnim zastopom oblast dolžne zneske iz srenj iztirjati z pomočjo c. k. glavarstev, ne pa c. k. sodnij, ker prvo menje stane in hitreje

gre. 3. Šolski odsek je nasvetoval, naj bi se za naprej učitelji ne plačevali iz srenjskih ali okrajnih, ampak deželnih denarjev. Slovenci, med njimi se vé tudi g. Radaj, so se z nemškimi konservativci vred temu močno upirali; prvi so povdarjali, da bi slovenski kmetje gornjim Štajercem po tem takem šole plačevali, ker slovenski Štajer veliko več dače plačuje nego gornji, kder pa vendar imajo veliko in dragih šol; konservativci pa so rekli, da bodo vsled te postavbe za mestjanske šole, ki imajo mnogo učiteljev z večjo plačo in veliko razredov, $\frac{5}{100}$ vseh stroškov kmetje morali pokrivati; kajti kmetje plačujejo 1.800.422 fl. direktne dače, mestjani pa zmorejo samo 326.931 fl. Ali liberalna-nemška večina poslancev ni marala ne za slovenske, ne za konservativne poslance ter je postavbo sklenila, vsled katere mora vsak posestnik 7% šolnine plačevati. Že samo ta postavba mora slovenske volilce nakloniti, da si zopet izvolijo poslance, ki bodo kakor g. Radaj tako dolgo delovali, da ovo goropadno obdačenje kmeta na korist mestom, se vé po postavni poti, odpravijo. 4. Za potrebno reguliranje Drave pri Dupleku v mariborskem okraju se je zlasti g. Radaj tako krepko potegnil, da se je dovolilo 3078 fl. in tako okovarilo veliko oralov najlepših njiv in travnikov. 5. Poslanci nemških kmetov so želeli postavbo, ki bi hlapec in deklam branila pred dosluženim časom brez kazni iz služeb stopati. Slovenci so to podpirali, toda nemški liberalci so zopet vse zavrgli. 6. Knez Lichtenstein je zahteval, naj se srenjam dopusti ustavljati se pogostim ženitbam ljudi, ki niso v stanu za rodbino skrbeti, ker se tako le revščina množi in srenjam nadloge delajo. G. Radaj in skoro vsi slovenski poslanci so bili tudi za ta predlog, toda nemški liberalci ga niso dali obveljati; še celó g. Radajev predlog, naj deželni odbor vpraša vse štajerske srenje ali so za ženitbe nemaničev ali proti, da bo tako očitno, kaj da kmetski ljudje v tej reči želijo, bil je zavržen. No, iz tega se zopet lahko slovenski kmet prepriča, kako slabo in pogubno da za nje skrbijo nemški-liberalni poslanci, kakoršen je na primer:

znani Seidl. Ta človek se v gori omenjenih za kmeta toliko važnih rečeh nikder ni za svoje kmetске, če prav zaslepljene, volilce potegnil, vselej je proti glasoval. 6. Vinorejska šola pri Mariboru dobro napreduje in vsako leto deželo menje stane, ker ima lastnih dohodkov čedalje več. Poslanec dr. Dominkuš, podpiran od Radaja in drugih, je dognal sklep, da se morajo slovenski fantiči pri tej šoli tudi v slovenščini poučevati, sicer bi ne razumeli naših ljudi, ki imajo za razne trsne in sadjerejske sorte svoja lastna imena. 7. Pritožili so se poslanci zoper mudno narejanje novih zemljiščnih knjig. 8. Sklenila se je lovska postava, ki najemnikom lova prepoveduje na lov zabajati, kedar žita stojijo. 9. Deželna doklada za l. 1877 je vsled 7% šolnine narastla do 45%.

Lani je bila celó kratka seja deželnega zbora. Sklenila se je 1. postava, ki določuje, da imenuje nove učitelje za ljudske šole deželni šolski svet v Gradcu. Temu so se zopet slovenski poslanci upirali in se pritožili, da nemški liberalci vse v Gradec tiščijo, krajnim in okrajnim šolskim svetom pa skoro vse dosedanje pravice jemljejo. Pritožbe slovenskih in konservativnih poslancev so bile zopet nemškim liberalcem bob v steno. 2. Reguliranje Drave pri Bukovcu pod Ptujem, ki bi stalo 80.000 fl. se je odložilo na drugo leto. 3. Sprejela se je postava gledé škode po zverini; posestnik mora svoja drevesa okovariti z pomazanjem ali z slamnatimi ovitki; če pa vendarle zajci drevesa ogladajo, mora najemnik lova škodo poplačati. 4. Deželni stroški za l. 1878 so se vsled novih in dragih naredeb, koje so nemški liberalci sklenili, zopet poskočili in znašajo 3,832.389 fl. torej za celih 86.000 fl. več kakor l. 1877.

G. poslanec je potem navzoče nagovoril rekoč: „Dragi volilci, že iz tega, kar sem povedal, je dovolj jasno, kako slabo da je dosedanja nemška liberalna večina poslancev gospodarila, zlasti pogubno in nesrečno bilo je njeno delovanje za kmetški stan. Odpravila je več postav, ki so bile dobre in za njegov obstanek potrebne. Na primer odpravili so 1. staro postavo zoper oderuhe; zato pa odirajo sedaj najnesramniši oderuhi kmeta do kosti in sodnija tega zabraniti ne more; 2. zatrli so staro dobro postavo, ki je nemaničem branila ženitve, 3. izbrisali so tudi staro dobro postavo, ki je ovirala razkosovanje „gruntov,“ zato pa se množi število siromakov, potepuhov in tatov. Razun tega so sklenili neizmerno novih postav, ki so deloma nepotrebne, deloma škodljive, vse pa predrage. Postave so jim rastle, kakor gobe po dežu, dobili smo novih gospok celi koš: krajni, okrajni, deželni šolski svet, srenjske zastope, prebložene z pisarijami in izvrševanjem postav, da bi vsak predstojnik moral biti že učen doktor ali vsaj takega imeti za pisanje, potem okrajne zastope, ki so celo odveč in naposled še deželni odbor v Gradcu. Zraven te deželne pa imamo še cesarsko gospoko;

okrajna glavarstva z dragimi komisijoni, in c. kr. namestništvo v Gradcu. To je enkrat vse preveč in prezamotano in naposled predrago. Sila kola lomí, dače so prevelike, stroški se morajo znižati. Tega se je pa le tedaj nadjati, kedar se bo število poslancev ali sedanji volilni red tako spremenil, da bo vsak pri volitvi toliko veljal, kolikor plača. Sedaj so kmetским ljudem tukaj pravice močno prikrajšane. Mesto Maribor šteje 7867 prebivalcev in plačuje 28.179 fl. direktne dače. Kmetški ljudje okrajev maribor-slov.-bistriškega, št. lenartskega štejejo 72.000 duš in plačujejo 167.544 fl. Prvi volijo 1 poslanca, drugi pa 2 namesto 9. Naposled še spomnim, da bo treba zmeuiti se zastran reguliranja Pesnice, ki pride v novem doželnem zboru na razgovor; reguliranje Pesnice je za št. lenartski okraj sila važno! „Govor g. poslance Radaja je storil na poslušalce velik utis in se je zlasti zastran Pesnice pričelo živabno razgovarjanje. Ker se je pa videlo, da misli na vs križ hodijo, ker ljudje na to niso bili pripravljeni, je g. predsednik ta razgovor prekrhnil in besedo dal uredniku „Slov. Gospodarja.“ Ta je kratko povzel točke, v katerih se je g. dr. Radaj celó izvrstno skazal kot pravi in resnični zagovornik in branitelj slovenskega kmeta ter je navzoče poprosil, naj blagemu in požrtvovalnemu g. poslancu izrečejo dolžno mu priznanje in zahvalo. Kakor en mož so vsi vstali in zaklicali: „iskrena hvala g. poslancu, živijo g. Radaj!“

G. urednik je potem povdarjal, da mora slovenski kmet posebno sedaj iskati takih poslancev, ki njegove verske, gospodarske in narodne želje in potrebe poznajo pa tudi zmožnosti in volje imajo dosti, se za nje krepko potegovati, kakor je g. Radaj storil. Kajti ravno sedaj žugajo kmetškemu stanu od vseh strani smrtne nevarnosti. Če se ne sprevržejo naše razmere, v 50 letih je slovenski kmet iztrebljen (Klici: še prej!), kmetški stan bo vničen, kmetški ljudje pa hlapeci in najemniki, kakor na Italijanskem, Francoskem in Angležkem. Toraj za kmeta vnetega kandidata si morajo naši ljudje izbrati, in ko ga najdejo, izvoliti, naj dela in rjove nemčurska in liberalna stranka, kakor in kolikor hoče.

Mislili smo 27. jan. že naznaniti naša dva kandidata; ali ker je liberalno ministerstvo palo, ker so volitve odložili do meseca marca, bi to bil predolg čas za naše nemškutarje, ki bi zopet slovenske kandidate radi obirali, česali in trgali. Zato smo to za sedaj še opustili. Vendar toliko smo iz osebnih pogovorov izvedeli, da so zbrani možje vsi bili za g. Radaja. O Moraku ni nihče črhnil. Seidla pa itak ne izvoli nobena slovenska duša več in tudi g. Seeder v št. lenarskem okraju še ni pozabljen, kako je l. 1875 in 1876 ostro zakasnjene dače iztirjeval. On je to sicer bil dolžen storiti, ali on bi se bil tudi lahko usmilil in namestniji ali ministrom službenski ugovor (Vorstellung) priposlal. Da bi pa on bil kaj takega storil, o tem

nismo nikdar slišali, občutili še pa menje! Bili smo zaporedom rubljeni in morali smo plačati, ko bi si tudi izpod nohta vzeli!

Gospodarske stvari.

Velika koristnost domače perutnine.

M. Domača perutnina, kar se uje tako imenuje, kakor kokoši, race, gosi, purani, golobje itd. našim kmetovavcem ni kaj preveč priljubljena. Gledajo jo radi veči del po strani in trpijo jo le bolj zaradi ljubelega domačega mira, zaradi gospodinje. Pravijo, da perutnina gospodarstvu več škode kakor koristi prinaša. Ta misel se širi od očeta na sina in od tega na vnuka in tako naprej. In po stoletih bode med kmetovavci morda še ravno tako močno razširjena kakor dan današnji, če se ne posreči kmetovavcev prepričati, da je to kriva in gospodarstvu škodljiva misel. Sicer je precej umevno, če gospodar reje perutnine nima ravno v previsokih čisljih, ker ima ravno on najmanj časa o prevelikej koristnosti ravno te vrste gospodarstva se do dobrega po rajtanju in skušnji prepričati. Vse drugače je to pri mestnih kokošinkah t. j. kokošjih rejcih, ki morajo vsako zrno, vsako bilko trave za svojo perutnino za drage denarje kupovati. Ti vedó na tanko do zadnje pičice, kaj jih vsaka kokoš stoji in čudom čudil se bode kmetovavec, ko bode videl po številkah dokazano, da mu kokošja reja na leto in dan vsak na kokoši potrošen goldinar podvoji. Sto in stokrat so že izrajtali in se do živega prepričali, da jedna kokoš ne more na dan več ko za pol krajcarja zrnja pozobati, in sicer če se ji najboljša pšenica pred njo postavi tudi ne, in če se ji razun zrnja druga nič ne vrže. To stori v jednem letu 1 fl. 83 kr. Kokoš pa iznese v letu poprek najmanj 100 jaje, kar v letu iznese 2—2.50 gold. Na kmetih pa, kder se kokoši po tratah in gnojiščih pasejo, po njivah zrnja, ki bi sicer brez vse koristi pod nič šlo, pobirajo, potrebuje kokoš dosti manj vrženega zrnja, kakor pa je bilo gori povedano. Po tem takem mora koristnost kokošarstva vsakemu jasna biti kakor beli dan, kdor le količkaj rajtati zna. Seveda pa je treba kuretini več skrbí obračati, kakor pa je sem ter tje po kmetih pri nas v navadi. Treba je tudi kokoš skrbneje gledati, za dobro pleme skrbeti in tako navadno domačo kokoš požlahtniti. Le na dobrem polju stori tudi dobra setev. Kakor vsaka druga reja, sami sebi in slučaju, prepuščena slabeja postane in se izrodi, ravno tako tudi kuretina. Vrla gospodinja, ki se zna z kokošarstvom umno pečati, si prej in z manjšim trudom prisluži krajcar v gospodarstvu kakor gospodar. Vse je, kakor je že bilo rečeno, na tem mar, da se prava plemena izberó, živali prav hranijo, kurji hlevi v snagi imajo, da

se one kokoši, ki v nešenju nemarne postanejo, odpravijo in da se vedno za dober zarod skrbi. Res je sicer, da kure obsejane njive razbrskajo, neizmlačeno žito hudo kaznujejo, po hlevih jasli onesnažijo in tako je umevno, da jih gospodarji imajo za nadležne in bolj škodljive kot koristne živali. Vendar pa kateri razumni in pametni kmetovavec si ne bode znal pomagati v teh nadležinah? Slednjič naj bode še omenjeno, da smo te besede le v korist našim kmetovavcem pisali in jim reje razne perutnine prav gorko priporočamo. Morda pride čas, da nam bode marsikteri kmetovavec, ki zdaj kuretino še po strani gleda, nje vesel postal.

Gnojivna vrednost pepela iz črnega in rujavega premoga.

M. Gnojivna vrednost tega pepela je iz sledečega primerleja razvidna:

	Kalije	Apna	fosf. kisl.	Zv. kisl.
Pepel listnega lesa ima:	10.0%	30.0%	6.5%	1.6%
" rujav. premoga ima:	0.5%	?	0.2%	8.5%
" črnega " "	0.1%	?	0.1%	5.0%

Iz tega se vidi, da ima pepel črnega in rujavega premoga prav malo kalije in fosforove kisline, več pa žveplene kisline, množina apna se preminjava, zato se v obče še določiti ne da. Pepel rujavega premoga more na travniku jedenkrat prav dobro dejati, drugokrat pa brez vsega nasledka ostati. V prvem slučaju ima več kremenokislega kalija in posebno sidre ali gipsa v sebi. Če ima pa teh tvarin le malo ali poleg njih celo škodljive tvarine v sebi n. pr. zveze železnega oksida, tako ga je treba prej v kompost podelati. Se manj vrednosti ima pepel črnega premoga.

Črna redkev dober pomoček, če se komu voda zapira. Redkve se nastrže ali nariba, naribana rahlo izžame in potem na maslu ali v putru nekoliko oprazi. Ne prevroča se potem na trebuh nad mehurjem položi in to večkrat po potrebi ponovi. Tudi proti hudemu kašlju je redkovi in sok z sladkorjem pomešan dobro sredstvo.

Sejmovi na Štajerskem. 4. februarja: sv. Barbara v Halozah, sv. Juri na Šavnici, Jarenina, Koprivnica, Maribor, Zeleni travnik, Videm; 6. febr. Gornjigrad; 9. febr. Konjice, Pilštanj.

Sejmovi na Koroškem. 3. febr. v Kotičah, v Brežah.

Dopisi.

Od Pesnice. (Nemškutarija po vseh cestah), voglih in pokopališčih se vsiljuje slovenskemu popotniku, ki prelepe slovenske gorice obišče; kazala na cestah so vsa nemška kakor na